

ПУБЛИЧЕН МЕНИДЖМЪНТ И РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

НЕСЛУЧИЛАТА СЕ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ В МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

проф. д-р Николай Арабаджийски

Нов български университет

Резюме. Целта на доклада е да се представят идеите за децентрализация в местното самоуправление на Република България и реализираните политики на българските правителства за прилагането им. Вследствие на извършени анализи на научни разработки, разкриващи същността на децентрализацията в местното самоуправление, както и на приети стратегически документи и нормативни актове в периода от 2006 г. до 2023 г. се прави опит да бъде защитена тезата, че като цяло идеите за реформи в местното самоуправление чрез децентрализация не са реализирани на практика и не са довели до усъвършенстване на ефективността в дейността на местната администрация в Република България. Децентрализацията в местното самоуправление следва да се осъществява чрез нови политики и стратегии.

Ключови думи: децентрализация, местно самоуправление, местна администрация, органи на местна власт, политики, стратегии

THE FAILURE OF DECENTRALIZATION IN THE LOCAL GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Prof. Dr. Nikolai Arabadzhiski

New Bulgarian University

Abstract. The purpose of the report is to present the ideas of decentralization in the local self-government of the Republic of Bulgaria and the policies of the Bulgarian governments for their implementation. Based on the review of existing scholarly research on the essence of decentralization in local self-government, as well as on the adopted strategic documents and normative acts in the period from 2006 to 2023, an attempt is made to defend the thesis that, in general, ideas for reforms in local self-government through decentralization have not been implemented in practice and have not led to an improvement in the efficiency of local administration in the Republic of Bulgaria. Decentralization in local self-government should be implemented through new policies and strategies.

Keywords: decentralization, local self-government, local administration, local government bodies, policies, strategies

ВЪВЕДЕНИЕ

Актуалността на разработката е продиктувана от необходимостта да се представят основните теоретични възгледи и реализираните политики за децентрализация в местното самоуправление в Република България чрез стратегии приети в периода от 2006 г. до 2023 г. След настъпването на демократичните промени и приемането на новата Конституция на Ре-

публика България през 1991 г. повече от три десетилетия „децентрализацията в местното самоуправление“ е обект на изследване от авторитетни академични преподаватели. Съществен принос за изследването ѝ имат: проф. д-р Людмил Георгиев, проф. д-р Емилия Къндева, проф. д-р Мирена Стефанова, проф. д-р Чавдар Кюранов, проф. Цветан Сивков, д.н., доц. д-р Мария Нейкова, доц. д-р Елена Калфова, д-р Хасан Азис и др.[1]

На национално и местно ниво са проведени множество научни форуми, свързани с реформите на българската публична администрация на които са представяни концептуални възгледи за „децентрализацията в местното самоуправление“. На базата на реализирани проекти са изучавани добрите практики на „децентрализацията в държавите-членки на Европейския съюз“, като са правени опити за прилагането им в Република България в предприсъединителния период за пълноправно членство в Европейския съюз(1995-2007), както и през първия(2007-2013), втория (2014-2020) и третия(2021-2027) програмни периоди на пълноправно членство. Проблемите на „децентрализация в местното самоуправление“ са предмет на изучаване от студенти и докторанти, обучаващи се в специалности от професионалното направление 3.7. Администрация и управление, както и в различни обучителни курсове, организирани от Института по публична администрация.

През годините на базата на формираните теоретични възгледи са предлагани различни политики, които са намерили отражение в поредица от национални стратегически документа, приети от българските правителства. В институционален аспект в Република България е създаден Съвет по децентрализация на държавното управление.[2] Министерският съвет на Република България създаде и поддържа в Интернет „Портал за децентрализация“.

Въпреки натрупания теоретичен и практически опит в областта на децентрализацията, концептуалните идеи и политиките за реформи в местното самоуправление, заложили като стратегически цели в стратегиите за децентрализация в периода от 2006 г. до 2023 г. в Република България не са постигнати.

1. СЪЩНОСТ НА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯТА В МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ

В тълкувателен аспект думата „децентрализация“ означава „изместване от средището, центъра към краищата, от столицата към другите части на страната“ (децентрализация на индустрията), „намаляване зависимостта от централната власт“ (децентрализация на управлението).[3] Думата е чужда и има латински произход (de „без“ centrum „център“). Това е система на управление, при която местните органи получават някои функции на централната власт, като се разширяват правата на по-низшите органи на управлението. Децентрализацията се разбира, като „премахване, намаляване зависимостта от централната власт“.[4] Анализът на справочни източници, показва, че значението на понятието „децентрализация“ и разкриване на неговата същност е изяснено изчерпателно от проф. д-р Людмил Георгиев в Университетския речник на Нов български университет.[5] Определението, което предлага автора и е възприето за нуждите на настоящата разработка е, че „Децентрализацията е процес на делегиране на правомощия и нормативно определените съпътстващи ги ресурси за тяхното упражняване от по-високо към по-ниски равнища на представителното публично управление.“

Анализът на научни разработки на български автори показва, че същите имат консенсус по отношение определянето и основните характеристики, разкриващи същността на „децентрализацията в местното самоуправление“.

Местното самоуправление в Република България представлява самостоятелен вид децентрализирано административно управление. То се изразява в правото и реалната възможност на *гражданите* и избраните от тях *органи* да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА) [6] е предоставил в тяхна компетентност. В специализираната литература по местно самоуправление съществуват становища, че термина „самоуправление“ има неопределено съдържание.[7] Съвременни автори го определят, като *управление*, при което *субектите* и *обектите* съвпадат. Това означава, че те управляват и встъпват в качеството на *управляващи* и *управляеми*. [8]

Орган на изпълнителната власт в *общината* е кметът на общината, в *района* и *кметството* са съответно кметът на района и кметът на кмет-

ството, а в населените места назначените от кмета на общината кметски наместници. В своята дейност кметът се ръководи от закона, от актовете на общинския съвет и от решенията на населението. Правомощията на кмета се определят със закон.

В Република България се избират 265 кметове на общини, 35 кметове на райони – в Община Столична – 24, в Община Пловдив – 6 и в Община Варна – 5, 3160 кметове на кметства и са назначени 841 кметски наместници.

По отношение на *изграждането на органите* на местно самоуправление и *структурите* на местната администрация в Република България се прилага принципът „децентрализация“. Той изразява едно по-различно разпределение на *правомощията* за вземане на решения в публичното управление. Прилагането на този принцип при изграждане на системата на *органите* на местното самоуправление и *структурите* на местната администрация е свързан с прилагането на още два принципа: „*изборност и мандатност на органите на публичното управление*“ и на „*субсидиарността*“. *Децентрализацията* не противоречи и не се противопоставя на принципа „*централизъм*“. Тя дава право за вземане на решения от *териториален орган* на публичното управление, който е най-близо до проблема и най-добре го познава. Тя стимулира личната инициатива. *Децентрализацията* се проявява в *две основни насоки*:

– при разпределението на власт и отговорности между по-нисши *органи* и *структурни звена* на администрацията, която ги подпомага в една и съща сфера и място на дейност;

– когато отделните *органи* и *структурни звена*, макар и на едно и също ниво, са териториално обособени и действат съобразно с местните условия, въздействия и тенденции.[9]

Проф. д-р Милена Стефанова успешно защитава *тезата*, че *децентрализацията* трябва да се схваща като процес, при който се предоставя отговорността за изпълнение на определени *функции* на *местните* и *регионалните органи* на властта, като обособяват четири основни аспекта на децентрализацията: *политическа, административна, финансова и данъчна*. [10] В друга публикация авторката различава и „*структурна децентрализация*“.[11]

Проф. д-р Людмил Георгиев счита, че „*структурната децентрализация*“ съдържа елементи, които могат да бъдат разпределени между „*политическата*“ и „*административната*“ децентрализация, защото

„структурата“ спада към друг ранг класификационна подредба. Вместо „финансова децентрализация“ той отбелязва, че е целесъобразно вида да бъде „икономическа децентрализация“. Авторът посочва, че в научната литература съществува и още един вид – „пазарна децентрализация“, която се свързва с нежеланието или невъзможността централните и местните нива на управление да осигурят необходимите на населението услуги и включването на частния сектор като техен заместител на пазарен принцип. Той определя и степените на децентрализация: *деконцентрация, делегиране на определени правомощия и делегиране на пълни правомощия*. [12] Според д-р Борис Хаджипетков съществуват четири форми на децентрализацията: *политическа, пространствена, пазарна и административна*. Четвъртият вид „административната децентрализация“ се дели на три вида: *деконцентрация, деволуция и делегация*. [13] В Интернет „Портал за децентрализация“ на Министерския съвет на Република България са посочени три вида децентрализация – *административна, финансова и европейска*, като по всяка една се публикуват основни документи. В практиката на българската държавна администрация и в приетите от българските правителства стратегически документи са възприети три вида децентрализация – *политическа, административна и финансова*.

Проблемите на „децентрализацията“ на областно и общинско ниво в Република България са основен предмет на изследване в периода от 2006 г. до 2008 г. от различни български експерти. [14] Анализ на изготвените от тях аналитични доклади показва, че няма единно обособило се мнение за структурата на второто ниво на управление. Дискусиите в тази насока продължават и в съвременни условия. На този етап не е възможно да се вземе предвид един-единствен унифициран модел, който да е приложим от всички държави – членки на Европейския съюз. Проучвания на административните устройства на държавите – членки на Европейския съюз, показват, че те са изключително разнообразни. [15] Анализът за броя на нивата на управление в отделните държави показва, че е различен.

Реформата в т. нар. второ ниво на управление в Република България зависи и от възможностите за предоставяне на публични услуги от деконцентрираните структурни звена на централната държавна администрация на структурни звена на местната администрация. Чрез нея се цели създаването на възможности за ефективно предлагане на такива услуги в различни сектори на публичното управление. За първи път въпросът за вариантите за публични услуги, които биха могли да се предоставят

от второ ниво на управление на местното самоуправление в България, бе предмет на научно изследване от експертен екип на Центъра по публична администрация на НБУ през 2007 г., възложено от Министерския съвет. [16] Авторите изследват през този период европейските практики относно типичните *правомощия* на второто ниво на самоуправление в сходни страни с две нива на управление – Холандия, Дания, Гърция, Чехия и Словакия, като са направени редица алтернативни предложения за *обхвата* на услугите и *принципите* за разпределение на отговорностите за предоставянето им.

Някои от българските експерти са на мнение, че реформата в *деконцентрираната администрация* трябва да бъде тясно обвързана с визията за *децентрализация* и позиция за мястото и ролята на второто ниво на управление. Те считат, че ако политическото решение е това ниво да бъде нивото на сегашните 28 области, то в правомощията им трябва да се инкорпорират част от *деконцентрираните служби*. Ако решението е за създаването на по-големи региони (6, 9 или 12), то задължително според експертите трябва да се създаде междинно ниво. [17]

В зависимост от аспектите на новия институционализъм, отговорите на въпросите дали и как *институционалното изграждане* на системите на публичните администрации, част от които са подсистемите за местно самоуправление да се развива очевидно се разминават. Ако се възприеме, че институциите преди всичко са *правила*, които следва да бъдат регламентирани, за да се превърнат в *законоустановени принципи*, то може да се предположи, че те могат да бъдат проектирани в системата на публичната администрация. В тази връзка са направени предложения от експерти за *правното регламентиране* в *общото и специалното българско законодателство* на *общи правила за изграждане* на публичната администрация. [18] При тази теза превес имат решенията на политиките, които ще определят тези *правила – принципи*, чрез които да се създадат *процедури* за изграждането на унифициран модел на деконцентрирана администрация. Нейното изграждане е изключително трудно. Причините за това са множеството от експертни мнения, които не могат да се обединят в *единна концепция*. С приемането на Закона за администрацията (ЗА) [19] през 1998 г. се въведе унифициран модел само за *структурите* на централната държавна администрация.

Някои от експертите мотивират тезата си, че „*териториалните звена са бялото петно в българската държавна администрация*“.[20] За това

от значение са предпочитанията на управляващите политици в Република България да подкрепят даден нов институционален проект. Експерти предлагат промяна на установени в миналото нормативни правила – принципи, изградили вече определени институции в системата на българската публична администрация. Част от тези институции са териториалните звена на централната изпълнителна власт. Наблюдения в тази насока показват, че съвременните институции на българската публична администрация са изградени основно през предприсъединителния период за пълноправно членство в Европейския съюз с активното участие на експерти от Европейската комисия. В годините на преход и присъединяване те са налагали съответни изисквания. Едно от изискванията на Европейския съюз към административните реформи в страните от Централна и Източна Европа се свеждаха до деконцентрация и децентрализация на съществуващия бюрократичен апарат с цел приближаването му до гражданите.[21] За да може да се осъществи това, българската публична администрация трябва да работи с европейските норми и стандарти за добра държавна администрация.

Проучванията показват, че все още няма европейски закони, които да стандартизират функциите, структурите и механизмите на работа в сферата на публичната администрация като обща правила. Това означава, че българските и чуждестранните експерти могат да предлагат на политиките свободно всякакви обща правила за изграждането на системата на българската публична администрация, включително и такива за регламентиране функциите, структурата и обхвата на териториалните звена на централната изпълнителна власт. Това е свързано с провеждането на вертикална административна реформа в системата на българската публична администрация. Наред с тези предложения експертите могат да предлагат и различни подходи за децентрализация на държавното управление. В периода от 2006 г. до 2023 г. в Република България подходът е децентрализацията да се осъществява чрез реализирането на политики, установени, като стратегически цели в няколко стратегии.

2. ПОЛИТИКИ И СТРАТЕГИИ ЗА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ В МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В ПЕРИОДА 2006–2023 Г.

През м.май 2006 г. редовното правителство на Сергей Станишев приема първата **Стратегия за децентрализация 2006 – 2009**. [22] Тя е важен програмен документ за провеждане на националната политика за усъвършенстване на териториалното управление в Република България. Стратегията е съобразена с изискванията на **Европейската харта за местно самоуправление** на Съвета на Европа от 1985 г. [23] Тя определя насоките за разпределение на правомощия и финансови ресурси между централното, областното и общинското равнище на управление, целящи по-ефективното и качествено предоставяне на услуги на гражданите. В нея са заложени постигането в средносрочен период от 3 години (бел.авт. *до края на мандата на правителството*) на **3 стратегически цели**:

Стратегическа цел 1. *Ускорено прехвърляне на правомощия и ресурси от държавните органи към общините за укрепване на местното самоуправление.*

Стратегическа цел 2. *Оптимизиране на функционалната компетентност на областния управител и териториалните звена на централната изпълнителна власт за координация на секторните политики на регионално равнище.*

Стратегическа цел 3. *Развитие на местното самоуправление в рамките на общината чрез повишаване на управленската и финансовата самостоятелност на кметствата и заведенията за услуги.*

В Годишните доклади за изпълнението на стратегията от 2006 г., 2007 г. и 2008 г. [24] са направени следните обобщени изводи:

По Стратегическа цел 1. Наблюдава се слабо подобрение на фискалните взаимоотношения между държавата и общините, отразено в основните макропоказатели. Общините имат ограничени правомощия да планират, управляват и контролират разходите за делегирани услуги, които се финансират чрез държавни трансфери и пълни правомощия за управление на разходите за местни услуги.

По Стратегическа цел 2. Няма промяна на статута на областните администрации, особено в посока оптимизиране на функционалната компетентност и подобряване на координацията на секторните политики.

По Стратегическа цел 3. Децентрализацията в рамките на общините се развива с колебливи темпове и не се наблюдава пряка връзка между придобиването на повече правомощия и ресурси от държавата, от една страна, и стремеж за децентрализирано управление на общинско равнище, от друга. Кметствата, в които живеят близо 30% от жителите на България, нямат почти никакви функции по предоставянето на публични услуги. Децентрализацията в рамките на общините през 2008 г. се развива бавно. Силно е намалена администрацията в кметствата. Те продължават да имат сравнително малко функции по предоставянето на публични услуги.

Докладите са приети от Съвета по децентрализация на държавното управление към Министерски съвет на Република България. Изводите, които са направени по безспорен начин потвърждават тезата, че идеите за реформи в местното самоуправление чрез децентрализация не са реализирани на практика. Препоръчва се стратегията да се актуализира.

През м.юли 2010 г. първото редовното правителство на Бойко Борисов приема **Актуализирана Стратегия за децентрализацията 2006-2015**. [25] Нов момент е, че *Стратегията* се планира да се осъществява чрез *четиригодишни програми*. В тях са предвидени конкретни мерки за постигане на заложените в предходната стратегия три стратегически цели, които не са постигнати до 2009 г. Този подход предполага, че правителството само удължаване срока на стратегията с още 4 години, без да е направена съществена актуализация на предишните стратегически цели. За цялостното изпълнение на стратегията през 2010 г. е приета Програма с времеви хоризонт до 2013 г.

В Годишните доклади за изпълнението на стратегията от 2010 г., 2011 г. и 2012 г., 2013 г. и 2014 г. [26] са направени следните обобщени изводи:

По Стратегическа цел 1. Неизпълнени са мерките в областта на усъвършенстване на законодателството, касаещо местното самоуправление, подобряване на механизмите на държавните трансфери и прехвърлянето на нови приходоизточници на местните власти.

По Стратегическа цел 2. Изпълнението на стратегията в частта за прехвърляне на правомощия и ресурси от държавните органи към общините има известно забавяне. Разработва се проект на концепция за реформа в областното ниво на управление, който включва необходимите промени в съществуващото административно-териториално устройство на страната, засилване ролята на областния управител.

По Стратегическа цел 3. Няма развитие в посока на децентрализация

на отношенията между общините и кметствата.

Основният извод, който правят членовете на Съвета за административна реформа към Министерски съвет на Република България, обсъдили и одобрили докладите е, че през анализирания период от 2010 г. до 2013 г. е протичал процес на централизация на държавното управление. Програмата за изпълнение на стратегията не е допринесла за постигане на целта – децентрализация на услуги, правомощия и ресурси от по-високо към по-ниски равнища на управление. Като основни причини за това са посочени: *влиянието на икономическа криза и отношението на Правителството към местните власти, конформистката политика на последните*. Изводите, които са направени отново потвърждават тезата, че идеите за реформи в местното самоуправление чрез децентрализация не са реализирани на практика до 2013 г.

През м.март 2014 г. редовното правителство на Пламен Орешарски приема нова **Стратегия за развитието на държавната администрация 2014-2020 г.**[27] Този стратегически документ произтича от новите условия, в които функционира българската администрацията, както и от необходимостта от поставяне на дългосрочни стратегически цели, въз основа на които да се разработи финансов инструмент за укрепване на институционалния капацитет на администрацията. В *стратегията* са посочени четири стратегически цели, които държавната администрация трябва да постигне в периода до 2020 г.:

Стратегическа цел 1. *Изграждане на администрация, ориентирана към потребностите на обществото.*

Стратегическа цел 2. *Развитие на администрация, ориентирана към постигане на резултати.*

Стратегическа цел 3. *Динамична администрация, развиваща експертния потенциал.*

Стратегическа цел 4. *Развитие на адаптивна и гъвкава структура на администрацията.*

За изпълнението на 4-та стратегическа цел се предвижда осъществяването на дейности за: създаване на оптимална институционална структура, аутсорсинг на общи административни дейности, прехвърляне на публични функции към частния сектор, намаляване на териториалните звена на централната администрация, установяване на точния брой и вид на консултативните звена и редуциране на броя им, създаване на „зелена администрация“.

Очакваните резултати от изпълнението на тази стратегическа цел са да се оптимизира модела на централната и териториалната администрация, чрез намаляване броя на административните структури и на организациите и ръководителите им на управление.

За изпълнението на стратегията е приета Пътна карта, която е актуализирана от правителството, както и годишни планове. Промените, които настъпват вследствие на реализираните политики заложи в стратегията на правителството на Пламен Орешарски, са основно функционални и кадрови. Те засягат предимно увеличаването на броя на специализираните териториални администрации.[28]

През м.септември 2016 г. второто редовно правителство на Бойко Борисов приема изцяло нова **Стратегия за децентрализация 2016 – 2025 г.** [29] В нея са заложи постигането в средносрочен период от 9 години на четири стратегически цели:

Стратегическа цел 1. Прехвърляне на правомощия и функции от централната към местната власт в основни сектори.

Стратегическа цел 2. Установяване на оптимално разпределение на ресурси между централното и местното ниво.

Стратегическа цел 3. Граждански контрол върху действията на публичните институции.

Стратегическа цел 4. Повишаване влиянието на регионалните институции за провеждане на координирана политика за регионално развитие.

За цялостното изпълнение на стратегията през 2016 г. е приета Програмата с времеви хоризонт до 2019 г.

В доклад за изпълнението на стратегията и програмата за първите три години[30] са направени следните изводи:

- от приемането на Стратегията за децентрализация 2016-2025 г. и Програмата за изпълнение на Стратегията за децентрализация за периода 2016-2019 г. през 2016 г. до средата на 2020 г. не е провеждано заседание на Съвета по децентрализация на държавното управление;
- общата констатация е, че от общо 32 мерки, залегнали в Програмата за изпълнение на Стратегията за децентрализация за периода 2016-2019 г. са изпълнени дейности по 21 мерки, или 65,6% от всички мерки, като неизпълнените са по обективни причини, например липса на финансови средства или поради отпаднала не-

обходимост;

- Стратегията за децентрализация трябва да интегрира ясно определени секторни политики и цели, които реално допринасят за постигане на оптимална и балансирана децентрализация, както и за насърчаване на местните власти да провеждат политики за устойчиво икономическо и социално развитие.

Изводите, които са направени по безспорен начин потвърждават тезата, че новите идеи и политики за реформи в местното самоуправление чрез децентрализация не са реализирани на практика в периода от 2016 г. до 2019 г.

През 2021 г. Конгресът на местните и регионалните власти на Съвета на Европа приема Препоръка 460(2021) относно мониторинга на Европейската харта за местно самоуправление в България, като отправя искане към Комитета на министрите да прикани българските власти да предприемат осем дейности за: разпределението на компетентностите, между различните равнища на управление; свободата на действие на местните власти; намаляване зависимостта на местните власти от финансови трансфери от държавния бюджет; въвеждане на обективна, адаптивна, надеждна и точна система за изчисляване на съизмеримите ресурси; преразглеждане на законодателството за увеличаване на фискалната автономия на местните власти; опростяване на правилата, прилагани по отношение на местното бюджетиране; осигуряване на ефикасна и достъпна система за обучение на общинските служители; въвеждане на правото на конституционно обжалване от местните органи.[31]

В края на 2021 г. Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) представи доклад за България, в който се отбелязва, че: „България е постигнала съществен напредък в своето териториално управление и социално-икономическо развитие. И все пак този напредък не успява да противодейства на големите и нарастващи териториални различия. За справяне с тях е нужно справяне с оставащите структурни предизвикателства, които може да бъдат ограничени от по-нататъшната трансформация, действията на правителството и регионалната устойчивост.“[32]

След подадената оставка на третото редовно правителство на Бойко Борисов от м.май 2021 г. в Република България се установява продължителна парламентарна криза. В период от 2 години страната се управлява от 4 служебни и едно редовно правителство, което управлява само осем

месеца. Проблемите за „децентрализация в местното самоуправление“ не са приоритетни за управляващите. Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) периодично напомня с инициативи за тях, които са основно за случването на „финансовата децентрализация“ на общините.

Проблемът с парламентарната криза в страната предполага, че изпълнението на стратегическите цели от Стратегията за децентрализация вероятно няма да бъдат постигнати до 2025 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Вследствие на извършените анализи на научни разработки, разкриващи същността на „децентрализацията в местното самоуправление“, както и на приети стратегически документи и нормативни актове в периода от 2006 г. до 2023 г. могат да се направят следните обобщени изводи:

- в специализираната литература по регионална икономика, регионално развитие и местно самоуправление има преобладаващ консенсус между авторите за същността на „децентрализацията“ и нейните основни характеристики;
- съществуват различни авторски класификации за видовете/формите на „децентрализация“, като в практиката на българската държавна администрация и в приетите от българските правителства стратегически документи са възприети три вида – *политическа, административна и финансова*;
- дискусиите за „второто ниво на управление“, за „броя на децентрализираните структури“, за „броя на общините“ и за „прехвърлянето на публични услуги от централните към териториалните администрации“ в Република България продължават;
- заложените политики в стратегиите на българските правителства в периода от 2006 г. до 2023 г. не са реализирани и не са довели до усъвършенстване на ефективността в дейността на местната администрация в Република България;
- децентрализацията в местното самоуправление на Република България следва да се осъществява чрез нови политики и нова стратегия.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бел.авт. Някои от концептуалните научни публикации, съдържащи изследвания на „децентрализацията в местното самоуправление“ от български автори са:
 - Азис, Х. (2020) Децентрализацията като фактор за развитие на местното самоуправление, София, Издателски комплекс УНСС;
 - Георгиев, Л. (2012) Регионални и общински несъответствие (монография), Глава 11. Децентрализацията – разбирана и правена, София, Издателство: Нов български университет;
 - Къндева, Ем. (1998) Публична администрация (учебник), Глава четвърта, т.5. Местно управление и административно-териториално устройство. Местна администрация, София, Издателство „Сиела“;
 - Кюранов, Ч., Ив. Делиев, П. Пенев (2002) Проблеми на децентрализацията и местното самоуправление на Република България, София, Издателство „Графимакс“ ООД;
 - Нейкова, М. (2013) Децентрализацията – основен фактор за повишаване на ефективността на управлението, София, Издателски комплекс „Новата цивилизация“;
 - Сивков, Цв. (2013) Координацията – метод при осъществяването на централизацията и децентрализацията в държавното управление, София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“;
 - Сивков, Цв. (2015) Централизация и децентрализация на държавното управление: опит за теория на държавното управление, София, Издателство: Д-во Европ. право;
 - Стефанова, М. (2000) Местното самоуправление в България, Сб. „Въведение в публичната администрация в сравнителен европейски контекст“, София, Издателство: ГАЛ-ИКО;
 - Стефанова, М. (2003) Местна власти местно самоуправление, София, Издателство: Ариадна;
 - Стефанова, М., Е. Калфова, (2004) Децентрализацията като аспект на интеграционния процес, Сб. „Децентрализация и интеграция: регионално и местно управление“;
 - Стефанова, М. (2017) Местна власт и самоуправлението в общините, Сб. „Приноси към теорията и практиката на публичната администрация“, София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
2. Бел.авт. Съветът по децентрализация на държавното управление първоначално е създаден с Решение № 540 на Министерския съвет от 19 юли 2006 г. и с Постановление № 282 на Министерския съвет от 27 ноември 2009 г. С

Постановление № 277 на Министерския съвет от 6 октомври 2011 г. съветът е закрит и неговите функции, свързани с изпълнението на Стратегията за децентрализация и обсъждането на проекти на нормативни актове, които имат съществено отражение върху функциите и отговорностите на областните управители и на общините преминаха към Съвета за административната реформа. С Постановление № 157 на Министерския съвет от 1 август 2013 г. съветът е създаден отново и дейността му възстановена.

3. Български тълковен речник(1994), София, Издателство: Наука и изкуство, с.168.
4. Речник на чуждите думи в българския език(2000), София, Издателство: Наука и изкуство, с.212.
5. Георгиев, Л. Университетски речник на НБУ – основни понятия – децентрализация: <https://nbu-rechnik.nbu.bg/bg/obsht-spisyk-na-ponqtiq/decentralizaciq>
6. Закон за местното самоуправление и местната администрация, обн., ДВ, бр. 77/1991 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.9 от 2 Февруари 2021 г. – чл. 17.
7. Вж. Кабашов, С., И. Гимаев, С. Лавренъев. (2006) Местное самоуправление и муниципальная служба в системе властных отношений. Уфа, БАГСУ, с.18.
8. Вж. Райзберг, Б. (2003) Курс управления экономикой. Санкт-Петербург, с.16.
9. Бел.авт. По-подробно за принципа „децентрализация“ по отношение изграждането на органите на местното самоуправление вж. Арабаджийски, Н. (2010) Организация на публичната администрация в Република България, София, Издателство: Нов български университет, с.54-55.
10. Бел.авт. По-подробно за видовете децентрализация вж. Стефанова, М. (2004) Децентрализацията като аспект на интеграционния процес, Сб. „Децентрализация и интеграция: регионално и местно управление“, София, с. 10.
11. Вж. Стефанова, М. (2011) Децентрализацията – болна тема на прехода в България, Сп. България и регионите, бр.1/XI/ 2011, с.8.
12. Вж. Георгиев, Л. (2012) Регионални и общински несъответствие (монография), Глава 11. Децентрализацията – разбирана и правена, София, Издателство: Нов български университет, с.317, 318 и 328.
13. Вж. Хаджипетков, Б. (2010) Децентрализация, добро местно самоуправление и е-комуникационни практики на местните власти. Годишник на Център по публична администрация на НБУ. Том 5/2020, София, Издателство: Нов български университет.
14. Вж. Аналитичен доклад „*Проучване на практиката на страни – членки на Европейския съюз, с функциониращи две нива на местно самоуправление*“, изготвен от експертен екип на „ФРМС КОНСУЛТ“ ЕООД. С., 2006 г.; Аналитичен доклад „*Проучване на модели за координация на*

- деконцентрираните звена в страните – членки на ЕС, със сходно административно и териториално устройство*“, изготвен от експерти на Национален център за териториално развитие – ЕАД. С., 2006 г.; Аналитичен доклад „Проучване и регламентиране на процедурите за назначаване на ръководители на териториалните звена на изпълнителната власт“, изготвен от консултантски екип на SOFIAColsulting. С., 2007 г.; Аналитичен доклад „*Варианти за изграждане на второ ниво на самоуправление в България и броят на единиците от второто ниво*“ (Част 1) и (Част 2), изготвен от експертен екип на „ФРМС КОНСУЛТ“ ЕООД. С., 2007 г.; Аналитичен доклад „*Оптимизиране на функциите и статута на областния управител*“, изготвен от експерти на ТЕРА ЛЕКС КОНСУЛТ. С., 2007 г.; Аналитичен доклад „*Механизъм за координиране и изпълнение на секторните политики на областно ниво*“, изготвен от експерти на „Ейч Ар Груп“ ЕООД. С., 2007 г.; Аналитичен доклад „*Изследване на възможна система на приходоизточници за финансиране на услугите, предоставяни от второто ниво на местно самоуправление*“, изготвен от експерти на Институт за икономическа политика. С., 2007 г.; Аналитичен доклад „*Организиране на обществени форуми за обсъждане и приемане на инвестиционните приоритети и добри практики на общините*“, изготвен от „НСОРБ – АКТИВ“ ЕООД. С., 2007 г.; Аналитичен доклад „*Удовлетвореност на гражданите от предоставяните им публични услуги*“, изготвен от колектив с ръководител Стефан Иванов. С., 2008 г.; Аналитичен доклад „*Усъвършенстване на координационните механизми за осъществяване на секторните политики на областно ниво*“, изготвен от експерти на Асоциация за мониторинг на управлението. С., 2008 г., и др.
15. Бел.авт. По-подробно за броя на нивата за управление в държавите-членки на Европейския съюз вж. Арабаджийски, Н. (2010) Организация на публичната администрация в Република България, София, Издателство: Нов български университет, с.149-151.
 16. Вж. Аналитичен доклад „*Разработване на варианти за обхвата на услугите, които могат да бъдат предоставени най-ефективно на второ ниво на самоуправление*“, изготвен от експертен екип на ЦПА – НБУ, включващ: доц. д-р Л. Георгиев, доц. д-р К. Пашев, доц. д-р Г. Пеев, доц. д-р Л. Славков, ст. ас. д-р Ю. Гълъбинова, В. Нестерова и А. Павлова. С., 2007 г.
 17. Вж. Аналитичен доклад „*Проучване на модели на координация на деконцентрираните звена в страните – членки на ЕС, със сходно административно и териториално устройство*“. С., МРРБ, 2006 г. – заключение.
 18. Вж. Аналитичен доклад „*Регламентиране на общи правила относно функциите, структурата и обхвата на териториалните звена на централната изпълнителна власт*“ в Република България, изготвен от експертен екип на Сдружение „Информационни системи, териториално планира-

не, екология, консултации и квалификация“ (ИТЕК). С., 2007 г., с. 45-63.

19. Закон за администрацията, обн. ДВ. бр.130 от 5 Ноември 1998 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.
20. Вж. Джилджов, А. (2005) Териториалните звена – бялото петно в българската държавна администрация. Сп. „Публична администрация“, бр. 3/2005 г.
21. Вж. Георгиев, Л. (2012) Регионални и общински несъответствия. София, Издателство: Нов български университет, с.316-318.
22. Стратегия за децентрализация 2006-2009, документът е приет с Решение № 424 на Министерския съвет от 05.06.2006 г. и е валиден до края на 2009 г.
23. Европейска харта за местно самоуправление, съставена в Страсбург на 15 октомври 1985 г. в рамките на Съвета на Европа. Хартата е ратифицирана от България със закон (приет от 37-мото Народно събрание на 17.03.1995 г., обн., ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г., в сила от 01.09.1995 г.).
24. Годишен доклад за изпълнението на Стратегията за децентрализация и на Програмата за изпълнение на Стратегията за децентрализация през 2006 г., приет с Решение №5 на заседание на Съвета за децентрализация на държавното управление, проведено на 11 май 2007 г.; Годишен доклад за изпълнението на Стратегията за децентрализация и на Програмата за изпълнение на Стратегията за децентрализация през 2007 г., приет с Решение №5 на заседание на Съвета за децентрализация на държавното управление, проведено на 24 юни 2008 г.; Годишен доклад за изпълнението на Стратегията за децентрализация и на Програмата за изпълнение на Стратегията за децентрализация през 2008 г., приет с Решение на заседание на Съвета за децентрализация на държавното управление м.юни 2009 г. – публикувани в Интернет портал „Обществени консултации“ на Министерски съвет на Република България.
25. Актуализирана Стратегия за децентрализацията 2006-2015, документът е приет с Решение № 454 на Министерския съвет от 02.07.2010 г. и е валиден до края на 2015 г.
26. Годишен доклад за изпълнението на Стратегията за децентрализация за 2010 г., приет с Решение на Министерски съвет № 570 от 28.07.2011 г.; Доклад за изпълнението на Стратегията за децентрализация за периода 2011-2012 г., приет с Решение на Министерски съвет № 719 от 22.11.2013 г.; Доклад за изпълнението на Стратегията за децентрализация за 2013 г.; Доклад за изпълнението на Стратегията за децентрализация и на Програмата за нейното изпълнение за 2014 г. – публикувани в Интернет портал „Обществени консултации“ на Министерски съвет на Република България.
27. Стратегия за развитието на държавната администрация 2014-2020 г., документът е приет с Решение № 140 на Министерския съвет от 17.03.2014 г. и е валиден до 2020 г.

28. Вж. Арабаджийски, Н. (2018) Политики за развитие на администрацията на изпълнителната власт в Република България през Втория програмен период на членство в Европейския съюз. Сборник „10 години България в Европейския съюз – въздействие върху развитието на публичните политики и законодателството“, София, Издателство: Нов български университет, с.258.
29. Стратегия за децентрализация 2016 – 2025 г., документът е приет с Решение № 735 на Министерския съвет от 08.09.2016 г. и е валиден до края на 2025 г.
30. Доклад за изпълнение на Стратегията за децентрализация 2016-2025 г. и развитие на процеса на децентрализация през периода 2016-2019 г., представен и обсъден на 26.08.2020 г. от Съвета за децентрализация на държавното управление – публикуван в Интернет портал „Обществени консултации“ на Министерски съвет на Република България.
31. Препоръка 460(2021) относно мониторинга на Европейската харта за местно самоуправление в България, обсъдена и приета от Конгреса на 17 юни 2021 г., 2-ро заседание (вж. документ CG(2021)40-20, обяснителен меморандум), съдокладчици: Брайъни Рудкин, Обединено кралство (L, SOC/G/PD) и Ранди Мондорф, Дания (R, ILDG)
32. Доклад на ОИСР „Децентрализация и регионализация в България – доклад на ОИСР“ (на английски език) – публикуван на 25.01.2022 г. в Интернет портал за децентрализация на Министерски съвет на Република България.